KADER

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

9e JAARGANG - JUNI-JULI 1966 - NR. 3

INHOUD

Opmerkingen vooraf 55

DE GEMEENSCHAP

Enquête-nieuws 56
Over thuisblijvers en werkers 59
Koffie op zondagmorgen 60
Overdracht van het contactbezoek 61
Het gesprek 62
Een werkwijze, ook voor ons? 64
Noteert u dit even? 66
Jongerenwerk in beeld 67

GEESTELIJKE VERZORGING

De mens en zijn werkelijkheid 70
Een baan in Amerika 72
Ter herdenking 73
Van levensgrens naar praktijk 74
Boekbespreking 75

TIJD EN TAAK

17 september	conferentie voor vrijwilligers en functionarisen
8 oktober	regionale conferentie Zwolle
22 oktober	najaarsconferentie jeugd- en jongerenwerk
5 november	regionale conferentie Rotterdam
15 en 16 april '67	congres H.V., Utrecht

KADER

ORGAAN VAN HET

HUMANISTISCH VERBOND

REDACTEUR: TH. W. POLET, EMMALAAN 16, SOESTDIJK, TELEFOON 02955-2508

ADMINISTRATIE: POSTBUS 114, UTRECHT, TELEFOON 030—24641

OPMERKINGEN VOORAF

We moeten dit keer beginnen met een verontschuldiging. In het vorige nummer verscheen een artikel van Kan over lichamelijke opvoeding en we waren daar nogal blij mee. Dat zijn we nog, maar we hebben onvoldoende laten uitkomen, dat nog meer mensen in het Verbond zich daarmee bezig houden. Eén van hen, niemand minder dan prof. Mazure heeft ons, heel zachtzinnig overigens, daarvoor op de vingers getikt en er op gewezen, dat in elk geval hij regelmatig hierover in de gemeenschappen spreekt, dat ook voor de radio heeft gedaan en dat bovendien humanisten hebben meegewerkt aan een publicatie van het Nederlands Gesprek Centrum over „De sport in onze samenleving". Het leek ons billijk deze aanvullingen te geven.

Wat nu de inhoud deze keer betreft, het is vermoedelijk aan de vacantie te danken dat de discussie over werkwijze en invloed van het Verbond niet in die mate werd voortgezet als zich eerst liet aanzien. Maar wellicht brengt de vacantie nieuwe ideeën voort en dat zullen we dan wel merken.

Steeds meer gemeenschappen gaan er toe over, om te trachten aan de weet te komen, hoe of de leden over het Verbond en de activiteiten van de plaatselijke gemeenschap denken. Dat kan van belang zijn om de koers uit te stippelen. Zo'n enquete kan eenvoudig zijn of meer in details treden. Van de eerste vorm treft men in dit nummer het resultaat aan van Bilthoven. Een breder terrein beslaat een dergelijk onderzoek van Hengelo, dat wij in één der volgende nummers zullen opnemen. Het zou gewenst zijn, dat meer gemeenschappen dit deden, waarbij onze persoonlijke voorkeur altijd nog uitgaat naar een mondelinge enquête, die echter belangrijk meer tijd en medewerkers vraagt.

Over het contactbezoek, dat van de sector Geestelijke Verzorging is overgebracht naar de meer organisatorische sfeer, schrijft Kruyswijk bij wijze van afscheid nog een artikel dat de nieuwe situatie aangeeft. Hij zal het wel met een enigszins weemoedig gevoel gedaan hebben, want dit deel van zijn werk ging hem ter harte en hij heeft er veel tijd aan gegeven. Dat het nu wordt overgedragen is niet, omdat het D.B. van mening was dat hij het niet goed deed, maar om nog eens duidelijk te maken dat deze activiteit een zaak is, die onverbrekelijk samen hangt met de opbouw van de gemeenschap en voor elk lid is bedoeld. Zonder te weten wat ieder lid beweegt is het uiterst moeilijk tot een verantwoord beleid te komen. En hoewel dat nooit de bedoeling is geweest heeft het contactbezoek toch altijd enigszins geleden onder het stempel van geestelijke verzorging. Dat is er nu, in de nieuwe situatie, afgehaald.

ENQUETE-NIEUWS

Tot onze grote voldoening hebben haast alle leden van onze gemeenschap Bilthoven gehoor gegeven aan ons verzoek het enquête-formulier in te vullen. We hebben het verkregen materiaal allereerst statistisch verwerkt. Maar dat geeft slechts op enkele punten een duidelijk beeld. Om alle persoonlijke op- en aanmerkingen te verwerken, moeten we elk onderwerp apart uitwerken. Dit zullen we in de komende maanden trachten te verwezenlijken. We hopen daarbij de hulp van enige leden te kunnen inroepen.
Hieronder laten we enige resultaten volgen.
We verzonden ongeveer 80 enquête-formulieren; de allernieuwste leden ontvingen geen formulieren. We ontvingen 74 reacties, die ongeveer 90 leden vertegenwoordigen.
Er zijn mensen, die om diverse redenen zich over een of meer punten niet hebben uitgesproken. We geven u daarom de cijfers van „ingevulde" positieve of negatieve reacties. U kunt dan zelf ongeveer bepalen bij welke groep u zichzelf hebt ingedeeld. De uitspringende cijfers zullen we onderstrepen.

1. Doel van het lidmaatschap.

Van belang voor het Verbond	**68** positief	3 negatief
Onderling contact:	20 positief	13 negatief
Gezelligheid	10 positief	**21** negatief

Opm.: Sommigen vulden meer dan één reden in.

2. Berichtgeving per convocatie of in „De Gemeenschap"?

Convocatie:	16
„Gemeenschap"	12
Beide:	2
Geen voorkeur:	3

Opm.: De uitspraken voor berichtgeving per convocatie of per „De Gemeenschap" liepen dus niet ver uiteen. Ongeveer 40 leden vulden deze vraag niet in.

3. Aantal bijeenkomsten.
Het aantal bijeenkomsten werd door verweg de meeste leden (35) als ruim voldoende gekwalificeerd. Er was niemand, die het aantal te groot vond en slechts 5 zouden liever wat meer bijeenkomsten hebben.

4. Plaats der bijeenkomsten.

In een zaal:	11
Huiskamer:	17
Geen voorkeur:	11

Opm. Geen grote verschillen dus, al zou men hieruit een iets grotere voorkeur voor huiskamerbijeenkomsten kunnen afleiden.

5. Tijdstip van de bijeenkomsten.

Avondbijeenkomst:	**29** positief	geen negat. reacties
Ochtend of middag:	6 positief	4 negatief
Zondagochtend:	20 positief	**13** negatief

Opm. De avond geniet een wat grotere voorkeur dan de zondag, gelet ook op het aantal negatieve reacties. Toch blijken beide veel voorstanders te hebben, terwijl de voorkeur voor andere ochtend- of middagbijeenkomsten daarbij echt wel achterblijft.

6. Soort van bijeenkomsten.

De vraag over de soort bijeenkomsten levert in zoverre een interessant resultaat op, dat een zeer groot deel der leden in de bijeenkomsten *discussie* wenst, hetzij na de inleidingen, hetzij vanzelfsprekend in de gespreksgroep. Hieronder de cijfers:

Inleidingen: 34 positief (velen voegden toe: „met discussie); 1 negatief.
Gespreksgroepen: 26 positief; 4 negatief.

Gezelligheid: 15 positief; 8 negatief (met de opmerking, dat men gezelligheid ook buiten het H.V. heeft. Zie ook het antwoord op vraag I: Doel van het lidmaatschap).

7. Onderwerpen.

De onderwerpen die de leden graag behandeld zouden willen zien, betroffen:

Levensbeschouwelijke of filosofische onderwerpen: **43**, waarvan enkelen: geen filosofie

Muziek	20 positief	13 negatief
Film:	21 positief	12 negatief
Vrije tijd of onderwijs:	18 positief	12 negatief

Opm.: Sommigen tekenden aan: „geen vrije tijd".

Verder een enorme hoeveelheid eigen onderwerpen, waarvan er maar weinig dubbel voorkwamen. Er waren ook wensen zoals b.v.: Een keer per jaar een goed kunstenaar.

Tot onze vreugde waren er diverse leden, die in een of andere vorm hun medewerking aan onze bijeenkomsten toezegden. Wij zullen te zijner tijd graag eens een beroep op hen doen.

Tot zover dit eerste enquête-overzicht. Het onderwerp „ledencontact" zal nu eerst wat beter bekeken worden, zodat we hopen u daarover, na een of twee maanden, een uitvoerig verslag te kunnen brengen.

(blad gem. Bilthoven)

OVER THUISBLIJVERS EN WERKERS

In laatst verschenen „Kader" schreef ik aan het eind van een door mij ingezonden artikel dat ik een bescheiden bijdrage wilde leveren voor een discussie die zeker op gang zal komen.
Uit de inzendingen die na de mijne werden geplaatst bleek dat de discussie al op gang is.
In de artikelen van lid X en van Snijder staan de standpunten lijnrecht tegenover elkaar. Een gelukkige omstandigheid die de discussie precies op het niveau brengt waar ze wezen moet. Snijder verklaart openlijk dat hij tot de thuisblijvers behoort en via X komt de oproep om in groter aantal te gaan meewerken.
Van het X standpunt kan men zeggen dat er mensen zijn die verdronken zijn in de werkelijkheid en van het standpunt van Snijder kan men zeggen dat er mensen zijn die te ver van de werkelijkheid afstaan.
X wil mensen in het werk betrekken, meer dan er nu aan deelnemen en Snijder wil met rust gelaten worden. Om beide standpunten op hun waarde te testen wil ik graag vanuit de praktijk schrijven.
In mijn HV omgeving wordt gewerkt aan de opbouw van gespreksgroepen voor niet-leden. Eigenlijk komen we werkers te kort.
De vraag rijst dan: waarom komen leden van het Verbond, daartoe herhaaldelijk opgeroepen, ons niet eens een handje helpen? Het antwoord op die vraag kan nuttig zijn voor X.
Het ligt bij vele leden van ons Verbond precies zo als bij alle andere tijdgenoten. Een inspannende dagtaak, vaak werkend ver van huis met daaraan verbonden inspannende autoritten of gehaast naar openbare vervoersmiddelen. In feite is men met zijn werk in totaal per dag 10 à 11 uren bezig. Het is dan lichamelijk en geestelijk moeilijk om maar weer eens op pad te gaan. De goede wil is er vaak wel maar men brengt het niet meer op. Waar we evenwel steeds meer overhoop gehaald zien, draait het er op uit dat steeds weer dezelfde mensen voor ons Verbond in touw zijn. Tenminste zo zeggen we dat. Maar de waarheid is dat we roofbouw plegen en dat de altijd weer in touw zijnden het toch eens af laten weten.
Hier moeten we beslist ingrijpen. We moeten zo wijs zijn dat we mensen die gauw voor werk klaar staan moeten gaan ontzien.
Dat is de beste methode om hen als werker te behouden. Echter kunnen we werkers slechts vrijstellen van werk als we anderen, in hun plaats, wat meer animeren.
En dan botsen we op de Snijders die met rust gelaten willen worden en liever thuisblijvers willen zijn.
Nou, begin daar maar eens aan!
Maar de Snijders wijzen ons zelf de weg die we moeten gaan!
Laat ik nog even een zin herhalen uit het artikel van Snijder. „Het is wel belangrijk dat de individuele leden zoveel mogelijk doen waar ze zin-in en behoefte-aan hebben. Elkaar daarin aan te moedigen, dat is medemenselijk".
Ziezo, daar ligt het dan.
Snijder vindt het wel belangrijk, let wel belangrijk, dat leden zoveel mogelijk doen maar dan moeten ze er zin in hebben en er behoefte aan hebben.

Het is dan maar zaak bij de leden de behoefte aan te kweken en de zin wakker te maken. Het is aan het adres van de X-en.
En aan het adres van de Snijders is dat we dat dan ook gaan doen.
Om de laatste „thuisblijver" de straat op te krijgen. Evenwel met restricties. Er zijn mensen die pertinent niet kunnen. Om allerlei begrijpelijke redenen. Ik roep ook wel eens in een plaatselijk orgaan mensen op om te werken voor het HV. Maar ik ben het me wel bewust dat dat werken met de grove schaaf ergens sommige mensen helemaal niet lekker ligt. Het zijn degenen die we ten onrechte in gebreke stellen omdat bij algemene oproepen de redenen van de niet-kunnende miskend worden. Dan zijn er nog degenen die wel wat zouden kunnen doen. Hoe kweken we zin en behoefte aan?

De leden van het HV zijn geen zwevende ruimtevaarders in het Heelal. We zijn met velen opééngeperst. We beleven zo het een en ander met elkaar. We kennen oorlog en crises, we kennen onbegrip, vervreemding, ergernis, onverdraagzaamheid en het gesprek dat nodig is om vraagstukken groot en klein op te lossen kan men niet eens voeren. Aan oplossingen op velerlei gebied hebben we dringend behoefte.Als we ons als HV-ers wijs maakten dat we alle mensen tot eensdenkendheid zouden brengen dan kunnen we wel stoppen. We zullen al blij zijn als we eens grondig aan de mentaliteit kunnen sleutelen. Als we nu even af zien van de mensen in het Verbond die we voor werk niet kunnen krijgen op begrijpelijke gronden dan zijn er toch nog genoeg over om het werkersaantal op te voeren. Geen roofbouw meer op altijd-klaarstaanden. Matiging anders verliezen we ook hen. Wat nodig is is huisbezoek van die „harden" bij leden die niet in beweging zijn. Het werk dat al verricht wordt door het HV is zeer zinvol op welk gebied dat dan ook plaats heeft. Als ik een lid die ik voor medewerking winnen wil, vertel, uit de praktijk, hoe zinvol het werk voor gespreksgroepen van niet-leden in werkelijkheid is, dan krijg ik hem tot medewerking.

Mensen die in de gespreksgroep hun spinrag zien verdwijnen, die nu ook eens rustig kunnen uitpraten, leren luisteren naar anderen, tot meer zelfkennis komen, tot uitgewogener standpunten komen; zij zijn er verheugd over en gaan meer betekenen voor hun omgeving. We hebben dringend behoefte aan een menselijker mens.
Op alle andere gebieden van het HV-werk beogen en bereiken we hetzelfde goede doel.

We krijgen de thuisblijvers best van huis maar men moet niet het uiterste vergen. Met dezelfde ijver waarmee leidinggevenden anderen in het werk willen betrekken moet gewaakt worden dat men de zo hoog geroemde werkers niet afmat. Men moet ze zo nu en dan rust geven. Men moet er van uit gaan dat niet het vele goed is maar het goede veel. Tot slot nog graag een opmerking aan het adres van onze vriend Snijder. Hij schrijft: „Julian Huxley poneert terecht dat een postulaat van de democratie en een feit van de progressieve evolutie is „het primaat van de persoonlijkheid wat inhoudt dat de organisatie er alleen is voor het individu."

Hier zijn grote woorden gelaten uitgesproken. De stap van individu naar persoon is helemaal niet zo klein als hier is voorgesteld. We nemen in onze dagen waar dat velen, ook onder de jeugd, zich losmakend van de

kritiekverwekkende „massa" nu maar eens liever „individu" wensen te zijn. Men wenst zich uit een soort van zelfverdediging los te maken van de rest.
Meer alleen zijn om meer te zijn.
Het werkt in sterke mate het egoisme in de kaart en wie van individu tot persoonlijkheid rijpt leert inzien dat de evolutie ons SAMEN tot taken roept. Daaraan te voldoen is de bestemming van ons leven. Zo gezien bewijzen we de bewuste thuisblijvers helemaal geen dienst om hen de rust te gunnen, die rust komt pas als ze van zinvol werk thuis gekomen zijn. Als we weten dat door ons medewerken een ander weer ergens geholpen is. Als Snijder wil vertolken dat de thuisblijvers na een zware dagtaak rust willen hebben dan is daar veel voor te zeggen. Als hij die rust zonder meer opeist uit hoofde van zijn humanistische visie dan heeft hij een humanisme in de zin dat ons Verbond niet verder brengen zal.
Ik wil het Verbond verder brengen omdat de groei ervan de graadmeter is van de opmars naar meer menselijkheid.

C. Pronk, Rotterdam.

KOFFIE OP ZONDAGMORGEN

Onze gemeenschap had jarenlang gezocht naar een gelegenheid, waar men tijdens de bijeenkomsten zelf koffie zou mogen zetten. Eindelijk was het dan zover, een keurig zaaltje met een aangrenzend keukentje, voorzien van een complete inventaris.
Maar nu de vrijwilligers te vinden, die elke keer de koffie zouden zetten en ronddienen, en na de bijeenkomst het servies-goed weer zouden afwassen. Dat leek nog al een moeilijke taak.
Aan ondergetekende werd door het bestuur opgedragen de benodigde vrijwilligers te vinden, die bij toerbeurt dit huishoudelijk werk op zich zouden willen nemen. In de eerste plaats dachten we aan dames, vooral aan huismoeders, die anders bij de kinderen thuis bleven en hun echtgenoten naar de bijeenkomst lieten gaan. Er werd enig huisbezoek verricht en alle bezochte huismoeders zegden zonder reserve hun medewerking toe.
Geen enkele zondagmorgen hadden we moeite om de benodigde vrijwilligers te vinden, verschillende kwamen met hun echtgenoot mee en brachten de kinderen bij kennissen onder. Anders kwamen zij alleen en lieten hun echtgenoot op de kinderen passen.
Al deze dames kwamen met plezier, en sommigen die nooit op een lezing kwamen, probeerden tussen het koffie zetten door nog zoveel mogelijk van de lezing op te steken.
Maar nu het merkwaardige: deze laatste categorie kwam alleen maar op de zondagmorgens als ze aan de beurt waren van koffie zetten, op een andere keer bleven ze consequent weg.
Voor hen was de hoofdzaak om een praktische taak te vervullen en de lezing kwam pas op de tweede plaats.
Schuilt hierin ook een les voor ons werk?

K.

OVERDRACHT VAN HET CONTACTBEZOEK

De bedoeling van het Contactbezoek is van het begin af geweest: Dat het gemeenschapsbestuur kennis maakt met de leden persoonlijk, en zorgt ervan op de hoogte te blijven, wat ieder van het humanisme verwacht of verlangt; maar ook wat iemands ideeën en zijn mogelijkheden tot medewerking zijn.
Vooral vanuit de dienst Geestelijke Verzorging is dit werk jarenlang gestimuleerd, maar blijvend kan dat niet zijn. Want bij ontmoeting met de leden individueel gaat het niet alleen, en zelfs niet in de eerste plaats, om GV. Ook vorming, creativiteit, organisatie, contact met de samenleving en met niet-leden — dat alles komt aan de orde.
Daarom werd al enige jaren erop aangewerkt het Contactbezoek uit de rubriek „GV" over te brengen naar die van „Organisatie". En nu onze landelijke organisatie-secretaris in de heer J. de Leede een tweede medewerker heeft gekregen, werd het mogelijk aan laatstgenoemde de landelijke begeleiding van het contactbezoek over te dragen. Dat zal in de loop van deze zomer gebeuren.
De rapporten over het Contactbezoek worden vanaf 1 juli aan zijn adres gezonden en vanaf september zullen de HCP's niet meer worden uitgenodigd op de halfjaarlijkse werkbesprekingen over GV. In plaats daarvan zal de Leede besprekingen met hen gaan houden in de sfeer van gemeenschapsvorming.

Natuurlijk blijven er aanrakingsvlakken en kan het van belang zijn dat de HCP — evenals trouwens andere bestuursleden — zo nu en dan eens een GV-vergadering meemaakt. Dat de HCP aanwezig is op vergaderingen van de plaatselijke commissie voor GV en Praktisch Humanisme, lijkt wel noodzakelijk en het is te verwachten, dat dit in de nieuwe documentatie zal worden geregeld. De verschillende diensten moeten niet van elkaar vervreemden, men werkt met elkaar aan één humanisme.
Maar specialisering is ook nodig en dan moet duidelijk worden, dat een Contactpersoon niet komt zien of er ook „behoefte aan bezoek is" (zo wordt het letterlijk soms opgevat!). Evenmin trouwens als hij komt om aan te sporen tot het bijwonen van bijeenkomsten (ook dat heeft men er wel van gemaakt). Hij mag de ontmoeting niet bij voorbaat door zijn eigen wens of voornemen beperken, maar moet de wederzijdse oriëntatie zo open mogelijk houden: de oriëntatie tussen georganiseerde gemeenschap en individueel medelid.
Ik ben verheugd, dat de Leede het ook zo bleek te zien; met zijn eigen accentuering uiteraard.
En ik vertrouw, dat onder zijn begeleiding de hoofd-contactpersonen en hun medewerkers — ieder ook op een eigen manier — dit werk inhoud zullen geven met steeds meer creatieve interesse.

Kruyswijk

HET GESPREK

(Uit het verslag van de secretaris van het Nederlands Gesprek Centrum jaar 1965).

Hoe komt het toch, dat in onze tijd vrijwel iedere Nederlander bereid is tot een gesprek met andersgezinden? Populair gezegd: hoe komt het, dat het gesprek „in" is?
Vóór de oorlog was het bepaald anders. Ook toen waren er wel wat pogingen tot gesprek, op conferenties en in bepaalde tijdschriften. Maar het behoorde tot de uitzonderingen te komen tot echte ontmoetingen van de verschillende groeperingen. Ook na de bevrijding bleek tot veler teleurstelling, dat de openheid tijdens de bezetting weer had plaatsgemaakt voor een afgeslotenheid van elkaar. Men ergerde zich aan elkaar en men voelde zich gekwetst, wanneer de ander al of niet terecht vraagtekens zette achter de in eigen kring nadrukkelijk vastgestelde zekerheden.
Heel voorzichtig zou ik willen wijzen op een drietal denkvormen, die zich in de laatste decennia ontwikkeld hebben: het dialogische, het complementaire en het evolutionaire denken. Over elke denkvorm een enkele opmerking, voorafgegaan door de waarschuwing deze kanttekeningen niet te zien als een officieel N.G.C.-standpunt. Is het immers in het N.G.C. niet juist zo, dat men elkaar vrij laat in de denkvormen, in de standpuntvorming, in de uitingen? Het doel van het Centrum is immers het bieden van een ontmoetingsruimte voor Nederlanders van uiteenlopende overtuiging en visie om door gesprek te ontdekken waar men het eens is, maar ook waar men tegenover elkaar blijft staan.

Het *dialogische* denken verwacht van de botsing der visies een ontsluiering van de waarheid. In de dialoog gaat het om de ontmoeting van hen, die tegenover elkaar staan, maar bereid zijn elkaar zo ernstig te nemen, dat zij met elkaar in gesprek blijven om de waarheid te vinden. Zij werpen zichzelf „in de waagschaal". In het echte gesprek „zet ik mijzelf en mijn diepste overtuigingen op het spel. Ik leg ze in de waagschaal. Datgene, waarbij ik leef en waarop ik sterf, zou kunnen blijken onwaarheid te zijn. Wie zichzelf niet helemaal geeft, is tot het gesprek niet bekwaam. En als men zichzelf geeft, geeft men zich uit handen. Men oordeelt niet meer op z'n eentje. Er wordt mee geoordeeld door de anderen. Het gesprek heeft iets van een gemeenschappelijk geweten".*) Juist als men zo serieus met de waarheidsvraag bezig is, verdwijnt alle gezapige tolerantie, die de ander duldt uit luiheid of onverschilligheid. De echte verdraagzaamheid sluit de strijd niet uit, maar juist in. Maar zij vereist ook de openheid ten opzichte van die ander. Zou men namelijk de ander slechts kunnen zien als de representant van de niet-waarheid, die nimmer gelijkberechtigd kan zijn met de waarheid, dan komt er geen gesprek maar inquisitie. Ook de inquisitie neemt de ander als ketter ernstig, maar er is geen ontmoeting

*) Prof Dr. A. A. van Ruler — „Het gesprek", publ. no. 1 van het N.G.C. (1960) pag. 8.

maar vervolging. Men neemt het eigen beeld van de waarheid zo absolutisch op, dat elk ander beeld een bedreiging is van de waarheid zelf. Uit eerbied voor de waarheid als een monolitische grootheid — ook heden ten dage nog wel aanwezig — wordt de ontmoeting met andersgezinden een onmogelijkheid. Maar elke ontmoeting is evenzeer zinloos, wanneer men de eigen visie op de waarheid niet ernstig zou nemen. Wat valt er nog aan gesprek te voeren wanneer men datgene, wat men belijdt, volstrekt relativeert?
In de dialoog voelt de huidige mens zich thuis. De dialoog werkt gemeenschapsbevorderend. Daarom spreekt arbeid, die gericht is op ontmoeting en gesprek, sterk aan.

Het *complementaire* denken heeft een ander beginpunt. Menigeen heeft de behoefte zijn eigen denken aan te vullen met het denken van anderen, niet omdat hij zijn eigen visie dubieus zou achten, maar omdat hij beseft slechts een deel van de waarheid in het vizier te hebben. De andere visie vult aan wat in de eigen visie ontbreekt of te weinig belicht wordt. De ander is niet gelijk aan onszelf, ook in die zin, dat hij over iets kan beschikken, dat ons ontbreekt. In het gesprek tussen Rome en Reformatie is het kenmerkend, dat over en weer erkend wordt, dat bepaalde accenten te zwaar zijn gelegd, maar ook dat aan bepaalde, voor het christelijk geloof essentiële zaken te weinig aandacht is besteed. Anders dan bij het dialogische denken, waarbij het eigen standpunt in de waagschaal wordt gelegd, wordt bij het complementaire denken de visie op de waarheid aangevuld. Dit complementaire denken veronderstelt de ontmoeting van de verschillende groeperingen om via die ontmoeting de mogelijkheid tot aanvulling van het eigene te krijgen. Ook deze hang naar complementariteit werkt gemeenschapsbevorderend.

Het *evolutionaire* denken komt in onze tijd in nieuwe vorm op. In de 19e eeuw heeft dit denken een plaats gekregen in de natuurwetenschap. In gewijzigde vorm is het door de filosofie van het vitalisme ook van invloed geworden op de menswetenschappen. De weerklank, die de werken van Teilhard de Chardin in onze tijd ontvangen, getuigt daarvan. In dit evolutionaire denken gaat het om een moeizaam groeiproces van een lagere naar een hogere vorm van gemeenschap. Het groeiproces voltrekt zich ook bij de waarheid. Het gaat niet om de eens voor al geformuleerde waarheid, maar om de waarheid in wording, in evolutie.

Naar mijn mening vormen deze drie denkvormen, die zich vaak gecombineerd voordoen, het gunstige klimaat voor het gesprek. Zij schuwen de „goedkope" eensgezindheid, maar ook de vaak niet minder goedkope strijdhouding op grond van meningsverscheidenheid.
Laten wij hopen, dat het N.G.C. nog tal van jaren leiding mag blijven geven aan het gesprek in ons land.
Hier en daar is duidelijk sprake van gespreksvermoeidheid. Vaak ontstaat deze, wanneer de deelnemers al te zeer in interessewereld en in intelligentieniveau uiteenlopen. Toch behoeven deze verschillen nog niet beslissend te zijn, aangezien het verschil in interesse juist boeiend kan zijn voor hem, die uitzicht wil hebben op andere werelden dan de eigen kleine en ver-

trouwde wereld, terwijl het verschil in intelligentieniveau niet storend werkt, wanneer de gesprekspartners over een zekere „wijsheid" beschikken. De oorzaak van mislukking ligt in de regel aan twee omstandigheden.
1. Een of meer gesprekspartners beheersen te veel het gesprek. Zij treden — in een enkel nog wel gunstig geval — als docenten op en vergeten, dat gesprek een tweerichtingsverkeer onderstelt. Zij treden ook wel — en daarvan is alleen maar in ongunstige zin te spreken — als monomane betwisters op, die overal hun nauwelijks interessante zegje over willen geven. Het zijn voorts de fanatici en de hobbymaniakken, die de lust tot gesprek bij de anderen doen vergaan.
Het middel daartegen is de verwijdering van een gesprekspartner. Voorkomen is overigens beter dan genezen en daarom zou een betere ballotage door de locale centra moeten worden ingevoerd.
2. Een slechte organisatie. Sommige voorzitters treden niet als voorzitter op, waardoor het gesprek een babylonische spraakverwarring dreigt te worden. Sommige secretarissen bereiden de vegaderingen niet goed voor. Zij verzuimen tijdig de vergadering aan te kondigen en laten ook wel eens na de leden van tevoren de stellingen voor het gesprek van de volgende maal toe te zenden. Organisatie is niet het leven zelf, maar wel een belangrijke voorwaarde tot leven.

EEN WERKWIJZE, OOK VOOR ONS?

Bij de Nederlandse Onderwijzersvereniging is verschenen *Nieuwe Onderwijsvormen voor 5- tot 13 à 14-jarigen,* een rapport van een door de vereniging ingestelde studiecommissie. Het is hier niet de plaats om op dit rapport en de daarin aangesneden problematiek in te gaan. Wel is het interessant na te gaan hoe het rapport tot stand is gekomen, wat er is gedaan om de kwestie levend te maken bij de leden en wat er verder gebeurt.

In 1963 verscheen een serie van 12 redactionele artikelen in het verenigingsblad, omdat de redactie meende dat er een algemene discussie op gang diende te komen. In eigen kring werden meer dan 1500 overdrukken in brochurevorm verspreid, daarbuiten nogeens 1000 exemplaren.

Een 10 leden tellende studiecommissie werd in het leven geroepen. Slechts hun persoonlijke deskundigheid en niet hun representatie namens onderwijsvormen of organisaties was aanleiding tot hun benoeming. Na elf bijeenkomsten en 10 adviezen van specialisten of speciale organisaties was het thans gepubliceerde rapport gereed, dat gezien moet worden als bijdrage tot de meningvorming. Een opinierapport dus dat echter ook een schat aan informatie bevat. Beziet men de eerste acht hoofdstukken van het rapport, dan ontstaat een duidelijk beeld van wat de opstellers kennelijk hebben nagestreefd, nl. het zo volledig mogelijk schetsen van het onderwerp en per onderdeel tot korte conclusies komen, die apart aan het eind van elk hoofdstuk puntsgewijs worden geformuleerd.

Gaat men de inhoud van elk hoofdstuk na, dan ontstaat het volgende beeld:

1. van lager onderwijs naar basisonderwijs.
2. Enkele hoofdproblemen, gezien vanuit de praktijk.
3. Enkele theoretische beschouwingen.
4. De voorgestelde structuur.
5. Inhouden, middelen en leerdoel.
6. Leiding en begeleiding.
7. De opleiding van de onderwijzer.
8. Experimenten noodzakelijk.

Tenslotte worden in hoofdstuk 9 alle conclusies nogeens overzichtelijk bijeengezet.

Aan de algemene vergadering van de vereniging zal nu een ontwerpresolutie worden voorgelegd om een beleidslijn vast te stellen, die mede gebaseerd is op dit rapport, zonder dat de algemene vergadering zich aan de woordelijke tekst van het rapport behoeft te binden. Toch kan aangenomen worden dat het merendeel der leden met de gedachten instemt of althans reeds enige mate mee vertrouwd is.
Ongeveer gelijktijdig met de studiecommissie werd namelijk een vijf leden tellende werkcommissie ingesteld. De opdracht was tweeledig: een zo groot mogelijk aantal leden actief betrekken bij en interesseren voor het onderwerp en de studiecommissie een inzicht geven van de mening der leden over het onderwerp. Basis werden gespreksgroepen van 8 tot 15 leden. Er werden gespreksschema's gemaakt voor drie bijeenkomsten. Voor de eerste 2 bijeenkomsten werden 4 en voor de laatste 3 vragen geformuleerd. Rapporteurs brachten verslag uit over het besprokene en de conclusies. Door middel van de verenigingsorganen werden de leden van de werkwijze op de hoogte gesteld en werd hun gevraagd aan een gespreksgroep deel te nemen. De afdelingen droegen zorg voor de gespreksleiders. Zij ontvingen de gespreksschema's met handleiding plus een brochure en decumentatie. Ook werd een scholingsmiddag belegd waar het onderwerp en de gespreksschema's werden toegelicht en iemand sprak over de techniek van het leiden van gespreksgroepen.
In 78 afdelingen kwamen ca. 1370 leden in 121 gespreksgroepen bijeen. De werkcommissie ontving 119 rapportages, waarvan een samenvattend overzicht in een bijlage van het rapport is opgenomen. In enkele gevallen heeft de gespreksgroep besloten na de rapportage op een of andere wijze verder te gaan.
De studiecommissie' . . . voelt zich in het algemeen in haar conclusies gesteund door de meningen, die in de gespreksgroepen naar voren kwamen.'

Het N.O.V. is een organisatie van vakgenoten met eenzelfde belangstelling, opleiding en problematiek. Daarom is slaafse navolging van opzet en werkwijze niet wenselijk, zo het al mogelijk zou zijn. Er van kennis nemen en met de nodige fantasie variaties aanbrengen, ligt willicht wel binnen het bereik. Dit behoeft niet in de eerste plaats landelijk, maar kan met evenveel recht geschieden op plaatselijk, federatief of gewestelijk niveau.

M. W. Verduijn

NOTEERT U DIT EVEN?

Sprekerslijst

Onze vriend *C. N. Plomp te Wageningen* heeft bericht gezonden, niet meer als spreker voor de gemeenschappen te zullen optreden. Hij vindt de tijd gekomen om dat nu maar eens aan anderen over te laten en dat is zijn goed recht. Jammer is het natuurlijk wel. Want hij was een graag geziene gast. Aan de besturen is inmiddels al gevraagd zijn naam door te halen.
Dat moest helaas ook gebeuren met *Prof. dr. D. Loenen te Amsterdam,* die 24 mei is overleden. Ook aan hem bewaren vele van onze gemeenschappen de beste herinneringen.

H.O.I.

Het bestuur van het Humanistisch Opleidings Instituut heeft ons verzocht de gemeenschappen op het volgende attent te maken. Het komt hier en daar wel eens voor, dat een cursist van dit Instituut door zijn gemeenschapsbestuur wordt benaderd voor het vervullen van een of andere functie. Aangezien echter de studie aan het H.O.I. bijzonder veel tijd vraagt en het van belang is, dat de cursisten zo spoedig mogelijk met die studie gereed komen, moeten ze a.h.w. in bescherming worden genomen en hen geen andere taken worden aangeboden. Dat houdt natuurlijk niet in, dat ze niet eens een inleiding zouden mogen houden, maar geen werk dat op hun schaarse tijd te veel beslag legt. Daarom dit verzoek.

Jaarverslagen

Het verzoek aan de achterblijvers heeft wel resultaten opgeleverd, maar nog niet voldoende. Vandaar dat we toch een opwekking hebben rondgezonden aan die secretariaten, die nog in gebreke bleven met het toezenden van het jaarverslag over 1965. Het heeft een beetje geholpen, maar er zijn nog enkele hardnekkige gevallen die wellicht na lezing van dit bericht tot inkeer komen.

Vakanties

Ook bestuurders, functionarissen en personeel van het Centraal Bureau gaan met vakantie of zijn daar al mee bezig. Dat betekent natuurlijk wel, dat een vlotte afhandeling niet altijd verwacht kan worden. In het bijzonder het C.B. maakt een uitzonderlijk drukke tijd door i.v.m. het 4e Internationale congres. Daarom wordt enige clementie verzocht en aangedrongen op geduld.

Regionale conferenties

Zoals reeds aangekondigd komen er twee, resp. op 8 oktober en 5 november. Maar dit keer *niet* in Utrecht, maar in Zwolle en Rotterdam. Er is een circulaire met de indeling *en* het verzoek spoedig de bijgevoegde aanmeldingsstrook in te zenden.

JONGERENWERK IN BEELD

Toen in de zomer van 1965 de werkgroep Humanistisch Jeugd- en Jongerenwerk met haar werk aanving, was er onmiddellijk behoefte aan een beeld van de jongeren in en om het Verbond en hun activiteiten. Voor de hand liggend is dan een enquête. Eenmaal daartoe besloten, realiseerde men zich wel, dat slechts sprake kon zijn van een globaal overzicht. De inventarisatie kon voorlopig slechts eenzijdig zijn, namelijk in die zin dat formulieren alleen naar gemeenschaps- en federatiebesturen gezonden konden worden. Hierdoor kon een momentopname ontstaan van de situatie op 31 december 1965, *zoals die bij de besturen bekend was.* Voegen we de verschillende gemeenschappen in de federatie bijeen, tot twee plaatsen, dan zijn er op 71 plaatsen in Nederland punten van het Humanistisch Verbond. Uit de binnengekomen formulieren is dan de volgende statistiek op te bouwen:

	aantal plaatsen	gezamenlijk ledental van deze plaatsen	% v/h totale ledental van het Verbond
H.V.-groepen	7	3049	21
H.J.-groepen	5	4054	28
HVO (bu-sch)	4	665	5
	16	7768	54
plannen 1966	12	1260	8
geen plannen	28	3899	27
	56	12927	89
niet gereageerd	15	899	7
alg. leden v/h HV		588	4
TOTAAL per 31/12-'65	71	14424	100

Toelichting:

H.V.-groepen: hieronder worden groepen verstaan, die een informeel vaak ook tijdelijk karakter hebben, zoals jongerengespreksgroepen. Vaak behoren zij tot de activiteit van een gemeenschap en zijn zij met andere groepen in een gemeenschap te vergelijken.

H.J.-groepen: deze groepen hebben een officiëler karakter, worden vaak afzonderlijk vermeld in de statuten van een gemeenschap, kiezen een volledig bestuur en kennen een aparte afdrachtregeling aan het hoofdbestuur.

HVO (bu-sch) wil zeggen Humanistisch Vormingsonderwijs buiten schoolverband. Dit werk is in deze statistiek opgenomen, alhoewel het officieel ressorteert onder de Algemene Commissie Geestelijke Vorming. Het karakter van de groepjes H.V.O. buiten schoolverband is soms uitgesproken vormingsonderwijs, maar in andere gevallen is het veeleer een jongerengespreksgroep.

Gezamenlijk ledental wil zeggen het aantal HV-leden dat de plaatsen tellen; dit gezamenlijk aantal leden uitgedrukt in het percentage van het totaal aantal leden van het Verbond staat in kolom drie vermeld.

Met deze statistiek is nog geen beeld verkregen. Een van de eerste, gunstige punten is, dat bijna tachtig procent van de gemeenschappen hebben geantwoord. Dit is een bijzonder hoog percentage, alhoewel het te betreuren blijft dat er enkele niet gereageerd hebben. De gemeenschappen, die geantwoord hebben, tellen tezamen bijna 90 % van de leden van het Verbond, dus ook in dit opzicht kan van volledigheid gesproken worden. Minder fraai is het, dat slechts in 16 van de 71 plaatsen, d.i. circa 23 %, daadwerkelijk jeugdwerk was. Iets beter wordt dit reeds wanneer wij hierbij de 12 plaatsen (ca. 17 %) betrekken, waar plannen voor 1966 bestonden. In het totaal dus 28 plaatsen waar iets gebeurde of waar plannen waren. Het feit, dat deze plaatsen tezamen 62 % van het ledenbestand van het Verbond uitmaakten, duidt er op dat vele grotere plaatsen bezig zijn of van plan zijn aan jeugdwerk te gaan doen. Overigens moet hieraan ook weer niet te grote waarde gehecht worden, want van de 17 plaatsen met meer dan 200 h.v.-leden blijkt dat er nog altijd 5 zijn waar eind 1965 niets aan jeugdwerk werd gedaan.

Betrekken wij de kennis die wij bezitten over de verschillende gemeenschappen wat betreft hun geografische ligging, hun bestuurskracht e.d. bij de hiervoor vermelde gegevens en betrekken we dan ook die plaatsen er bij, die niet op de enquête gereageerd hebben, dan ontstaat het volgende beeld:

op 16 plaatsen was men reeds actief met jongerenwerk;
op 12 plaatsen bestonden plannen voor jongerenwerk;
ca 14 plaatsen liggen zo gunstig t.o.v. plaatsen waar reeds jongerenwerk is, dat zich aanmeldende jongeren naar de naastbijgelegen plaats(en) worden verwezen;
ca 13 plaatsen zijn niet in staat om jongerenwerk op te zetten wegens een sterk verouderende buitenkerkelijke bevolking of door geringe bestuurskracht (bijv. te kleine gemeenschap).

---

ca 55 plaatsen, zodat er nog ca. 16 plaatsen overblijven, waar redelijkerwijs jongerenwerk verwacht zou kunnen worden.

Op de wijze waarop dit zou kunnen gebeuren hopen wij een volgend maal terug te komen.

Behalve dat de gemeenschappen van het Verbond zelf jongerenwerk kunnen ondernemen of stimuleren, is er ook jongerenwerk dat niet onder directe verantwoordelijkheid van het Verbond valt, maar toch op humanistische grondslag geschiedt. Dit jongerenwerk speelt zich dus niet *in* het Verbond af, maar — als het goed is — *om* het Verbond .Wat weten de gemeenschapsbesturen hierover op de enquêteformulieren te vermelden? Ten eerste de Humanistische Jeugd Beweging. Deze organisatie telde eind 1965 10 afdelingen in plaatsen waar ook een gemeenschap van het Verbond was. Om nu toch eens plaatsnamen te noemen: de federaties Den

Haag en Amsterdam, noch de daarin gelegen gemeenschappen wisten niet meer dan dat er een H.J.B. was. De andere 8 gemeenschappen konden iets zeggen over het ledental van de H.J.B. Van deze acht werd in 4 gevallen het contact *goed* genoemd, in 3 gevallen *slecht* en in 1 geval *matig*. T.a.v. de Studentenvereniging op humanistische grondslag „Socrates" was het nog slechter. Geen van de gemeenschappen wist een ledenaantal te noemen. In 3 gevallen werd het contact *slecht* genoemd, in 1 geval *matig* en slechts in 1 geval *goed*.

Tenslotte willen we op deze plaats nog enige aandacht schenken aan officiële contacten betreffende het jongerenwerk en relaties onderhouden met andere organisaties t.a.v. het jongerenwerk. Wanneer men bedenkt, dat op 54 plaatsen een plaatselijke jeugdraad (meestal een door de gemeente in het leven geroepen instituut) is en dat slechts 12 gemeenschappen vermelden, dat men aangesloten is, dan behoort dit terrein wel tot de achtergebleven gebieden. Vermoedelijk speelt hier de gedachte een rol, dat waar geen jeugdwerk door de H.V.-gemeenschap wordt bedreven, men ook niet geïnteresseerd is in een jeugdraad. Ook is het mogelijk, dat men het jeugdwerk niet van die omvang vindt om er subsidie voor te vragen. Eén van de activiteiten van een plaatselijke jeugdraad is in een aantal gemeenten het verdelen van de subsidie voor het jeugdwerk. Dat een jeugdraad vaak een belangrijk aandeel kan leveren in het plaatselijk jeugdbeleid van de overheid en dat wij vanuit een humanistische visie een behoorlijke bijdrage er aan kunnen leveren, is beslist minder bekend bij de gemeenschapsbesturen. Ook hierop komen wij in de toekomst zeer zeker terug.
De contacten met andere jeugdorganisaties komen er wel zeer bedroevend af: deze contacten worden slechts op 4 formulieren vermeld. Dat het Humanistisch Verbond er mede is om de humanistische gedachten te verbreiden, aan de orde te stellen en er begrip voor te wekken — ook bij jongeren al zullen deze en behoeven ze ook niet direct lid of humanist te worden — zal nog eens onder de loep genomen dienen te worden.

Hiermee zijn de belangrijkste punten van de enquête uitgewerkt. Zijn we er daar mee? Zeker niet. Het inzicht is beslist nog niet van dien aard dat de werkgroep daar feilloos haar beleid op kan baseren. Met name ontbreken nog de aantallen jongeren, die actief in het Verbond bezig zijn, welk karakter de verschillende groepen hebben en van welke aard de bijeenkomsten zijn. Enfin, zo zijn er nog tal van vragen te bedenken, die eigenlijk beantwoord zouden moeten worden. Vermoedelijk komt dat op een of andere wijze ook wel, maar een ding is duidelijk: er zit beweging in het jeugd- en jongerenwerk in en om het Humanistisch Verbond en er zal nog meer beweging in moeten komen.

M. W. Verduijn.

DE MENS EN ZIJN WERKELIJKHEID

Onlangs hoorde ik dat een televisieregisseur bij de samenstelling van een programma altijd de voorkeur gaf aan tragische, navrante toneelstukken, films en documentaires. Het positieve, vreugdevolle verhaal of voorval geeft geen schokwerking en wordt gauw zoetelijk en vervelend, meende hij. Ik betwijfel dan ook of pers, radio en televisie een „objectief" beeld (voorzover dit althans mogelijk is) geven van „de" werkelijkheid. Immers het trieste, het sensationele, het „nie dagewesene", dàt is „nieuws", niet hetgeen miljoenen mensen dagelijks in gewone arbeid met goede wil en vaak zelfs met veel inspanning en opoffering voor anderen, voor hun gezin of voor de maatschappij in het algemeen presteren. Daaraan gaan de moderne communicatiemiddelen meestal voorbij. Het gevolg is dat het beeld dat velen van hun „Umwelt" krijgen even vertekend is als de wereld van de roomzoete Hollywoodfilms of de lachwekkende James Bondstories. *Een vertekend beeld van de werkelijkheid.* Geldt dit ook voor velen niet, waar het de werkelijkheid van hun persoonlijke leven betreft?

Deze gedachten moet de psychologe mevr. Marie Jacqeline Rijk van Ommeren gebracht hebben tot haar opmerkelijke therapie, die zij in het artikel „Ik - gymnastiek" heeft uiteengezet, een artikel, dat ik graag ter lezing aanbeveel („Ned. Tijdschrift voor de psychologie en haar grensgebieden", maart, 1966). In tegenstelling tot vele andere zeer specialistische bijdragen in dit tijdschrift is het genoemde artikel ook voor de leek vlot leesbaar.

Schr. gaat ervan uit, dat patiënten (en geldt dit ook niet voor alle „normale" mensen?) heel wat psychische functies, die voor een bevredigend leven noodzakelijk zijn, nog nooit hebben ontdekt of geactiveerd.

Er moet eerst uit de buitenwereld een prikkel zijn die tot ontwikkeling activeert vóórdat een bepaalde functie werkzaam wordt. Schr. geeft vervolgens aan met welke „oefeningen" zij bepaalde mogelijkheden van het Ik bij patiënten tot ontwikkeling poogt te brengen. Zij geeft een patiënt de volgende opdracht; Schrijf elke dag tien dingen, gebeurtenissen, voorvallen, belevenissen of ervaringen op, waarvan u genoten hebt, die prettig waren, die u als positief en plezierig ervaren hebt, waarmee u blij was of die u gelukkig gemaakt hebben, kortom, schrijft u tien prettige dingen van de dag op. Schr. is uit ervaring tot de conclusie gekomen dat de werkelijke levensomstandigheden van de patiënten zelden aanleiding geven

tot die totale of verregaande onvrede met het leven en dat lijden waarvoor zij hulp zoeken. *Ook bij niet-patiënten ziet men dit verschijnsel, namelijk een onvoldoende bevrediging in wat er wel als bevredigingsmogelijkheid aanwezig is.* Anderzijds zijn er vele normale mensen, die onder de meest benarde omstandigheden plezier in hun leven hebben. Het verschil tussen beide categorieën is, dat de ene groep weet te genieten en de ander niet. Nog beter is het te zeggen, dat de ene groep opmerkt en aandacht heeft voor wat er goed, prettig en plezierig is. Het opmerken van de prettige dingen is noodzakelijk:

1. voor de positieve waardering van het eigen leven.
2. voor het relativeren van wat onprettig en onaangenaam is,
3. voor het stimuleren van de levensontplooiing.

Krijgen alleen de negatieve belevenissen aandacht of wordt alleen aan deze betekenis toegekend dan bepalen zij de „kleur" van het leven. Wat als positief ervaren wordt is een stimulans tot het zoeken naar meer positieve ervaringen en het herhalen van het positief ervarene. Het is daardoor een prikkel tot verdere ontplooiing. Het negatief waarderen en beleven van het eigen leven leidt vaak tot inactiviteit, terugtrekken op zichzelf en brengt een mens in een vicieuse cirkel van inperking en onbevredigendheid.
Aan haar patiënten gaf mevr. Rijk van Ommeren zoals gezegd opdracht elke dag alle prettige dingen te noteren en later besprak zij met iedere patiënt het geschreven verslag. Een ieder, zo zegt zij, heeft leren lopen door te proberen te lopen, dus door iets te doen, wat hij nog niet kan, maar wat tot zijn mogelijkheden behoort. Het Ik wordt sterker door contacten met de buitenwereld en niet door zich terug te trekken en er alleen maar over te praten, te denken en te piekeren. Als er voldoende bevredigingsmogelijkheden in die buitenwereld ontdekt worden, ontvangt het Ik prikkels tot het uitbreiden en intensiveren van de relatie met de buitenwereld.

Schr. geeft vervolgens nog een aantal voorbeelden van praktijkgevallen en besluit: Het Ik verwerkelijkt zich voortdurend in en door de buitenwereld. Leven is in dialoog met de buitenwereld zijn. Elke therapie moet gericht zijn op het *leven*, op de realiteit, op de buitenwereld, hier en nu.
Ik heb in deze korte weergave slechts een oppervlakkige indruk van dit artikel kunnen geven. Daarom zou ik U willen adviseren het zelf ter hand te nemen. De inhoud is m.i. niet alleen van belang voor psychotherapeuten, maar ook voor geestelijke verzorgers. Tot slot verwijs ik nog naar het boek van mevr. Van Ommeren *„Ik en mijn wereld"* (uitgave L. C. J. Boucher, Den Haag, 1965).

P. Krug.

EEN BAAN IN AMERIKA

Onze zusterorganisatie, de American Ethical Union, is ook in Europa op zoek naar mensen, die als betaalde functionaris in haar groepen kunnen optreden. Het gaat hier om een baan, die enigszins te vergelijken is met die van een dominee in een kleine gemeente, d.w.z. naar ledental. Zie ook „Kader" juni-juli 1965, pag. 77 e.v. en sept.-okt. 1965, pag. 96 e.v.
De AEU heeft gevraagd daaraan ook in de kring van het Verbond bekendheid te geven en we plaatsen hieronder de betreffende brief. We doen dat in het Engels, omdat eventuele belangstellende deze taal dienen te beheersen. Wie er meer van wil weten kan zich wenden tot het bureau van onze Internationale, p/a Centraal Bureau, Postbus 114 te Utrecht, met verwijzing naar „Kader".

TRAINING AND LEADERSHIP POSITIONS IN THE SOCIETIES FOR ETHICAL CULTURE

The American Ethical Union is currently seeking men and women of intellectual maturity, strong academic training, liberal convictions, and a high concern for their fellow men. Individuals with these characteristics are needed for positions as Leaders and Leaders-in-Training in Societies for Ethical Culture.
The work of an Ethical Leader is similar in many respects to that of a leader in a university community. However, in additions to serving as a teacher, counsellor and administrator, a Leader is traditionally involved in programs of social reform.
Each of the Ethical Culture Societies supports the services of a Leader, who fulfills the inspirational and service functions associated in other religious groups with minister, priest or rabbi. The Leader is a participant along with the membership in the quest for knowledge and insight, and bears no special sanctions.
Ethical Culture is a liberal religion which seeks to create meaningful and authentic ways of living in our age. It prescribes no creed and is committed to the knowledge and practice of the best that man can discover. In this it has accomplished a great deal to improve American education, further democracy, and promote international cooperation.
Founded in 1876 as a Society in New York City, the membership now consists of Societies and Fellowships in various parts of the United States. The federation of these Societies in the American Ethical Union is also joined with the American Humanist Association and Humanist and Ethical groups throughout the world in the International Humanist and Ethical Union.
Offering a limited number of positions, the Union is able to guarantee a starting salary of $ 8,000 per year (after an appropriate training period for which grants are available). In addition the opportunities for intellectual and life experience are unlimited. There is probable no other role in America today that is more satisfying in respect to the intellectual freedom and the opportunities for contributing tot the betterment of mankind.

TER HERDENKING

N. PEETOOM (overleden 2 mei 1966)

Tientallen jaren is Peetoom in de „kop van Noordholland" het centrale punt geweest voor allerlei opbouwwerk.
Voorzitter van de humanistische gemeenschap Nieuwe Niedorp, geestelijk raadsman in arbeiderskampen en in plaatselijk verband, gangmaker in politiek opzicht en in het Ned. Gesprek Centrum.
Niet alleen voor het organisatieleven is zijn heengaan een gevoelig verlies, maar ook voor velen die persoonlijk steun en medeleven bij hem vonden.
Het lijden en de problematiek, die de verzwakking van zijn laatste levensjaren heeft meegebracht, bewijzen opnieuw dat een geestelijk raadsman niet op een voetstuk staat, maar deelt in de menselijke tragiek.
Des te duidelijker beseffen we de sympatie, die hij bij ons verworven had — en hoe leeg zijn plaats nu is. Er is geen betere weg, dan zijn werk voort te zetten op het punt, waar hij niet verder heeft gekund: Eigen gebrokenheid en onzekerheid nog duidelijker op te nemen in ons humanisme.
In deze voortgang zijn we met hem verbonden, meer dan ooit.

K.

J. J. REINDERS (overleden 18 mei 1966)

Kort na het overlijden van Peetoom, heeft ons in Noordholland een tweede verlies getroffen.
Hoewel de heer Reinders op het niveau der plaatselijke geestelijk raadsleden een van de meer begaafden geweest zou zijn, is hij voorkeur blijven geven aan de bescheiden titel „Medewerker GV".
Het is dezelfde karaktertrek, waardoor zijn functie in het muziekleven bij velen onbekend gebleven is, en waardoor hij zijn schetsen en aquarellen niet signeerde.
Gezag, voornaamheid, verfijnde critiek bracht hij mee — terwijl bij nadere kennismaking artistieke gevoeligheid en menselijke bewogenheid de stuwkracht van dit alles bleken.
Dit veelzijdige en intensieve leven meer volledig te belichten, is hier niet mogelijk. Zowel onze dienst geestelijke verzorging als de humanistische gemeenschap Castricum moeten verder met een ernstig gemis; maar ook met een herinnering, die inspiratie en toetsing betekent.

K.

VAN LEVENSGRENS NAAR PRAKTIJK

Het valt niet gemakkelijk uit het overlijden van twee onzer naaste medewerkers over te stappen naar de praktijk van het werk. Temeer, omdat het onderdeel dat ditmaal ter sprake moet komen — een organisatorische verandering in het contactbezoek — op het eerste gezicht schijnt los te staan van de spanning tussen leven en dood.
Even voelen we het als ontrouw aan onze vrienden, wanneer we enkele weken of maanden na hun heengaan, alweer leven „alsof er niets gebeurd is". Alsof. Want wat gebeurd is, werkt door. In bepaalde opzichten doet iemands invloed zich pas ten volle gelden na zijn dood. In deze betekenis zijn ze door hun heengaan dichter bij ons gekomen.

Het voortdurende opschuiven van de dood, om ons heen en in onszelf, dringt tot intensiever leven. Geestelijke verzorging is geen vrijblijvend tijdverdrijf: Het gaat om het uitslaan van wortels in eigen bodem òf wegspoelen met de massa, in een naamloos gebeuren. Maar wat hier gezegd wordt van GV, geldt evenzeer van humanistische vorming en organisatie: De enkeling moet zijn speciale betrokkenheid op het wereldgebeuren (her) vinden; en de samenlevingsverbanden moeten zich steeds heroriënteren aan de behoeften van de enkeling, in oneindige verscheidenheid.
Als wij nu beseffen, hoe weinig we onze overleden vrienden hebben gekend en begrepen, is er geen betere weg dan aandacht te schenken aan de mensen die nu om ons heen leven, en aan onszelf. Zowel in de „Organisatie" als in „GV" gaat het om de levende mens. Daarom zijn die twee niet te scheiden.

Nu het contact bezoek onder het hoofd „organisatie" komt, blijft het evengoed „geestelijk" werk. De overdracht wordt nader besproken in dit nummer onder de rubriek „De gemeenschap". En dat zal ook in het vervolg de rubriek blijven voor dit onderwerp. Want contactbezoek omvat meer dan een basis voor GV.
Omgekeerd mag GV niet versmallen tot enkel het steunen van moeilijke mensen. In dit werk gaat het erom, tot eigen bodem te dalen en een ander daarbij te helpen. In zoverre dat wordt volbracht, ontspringt in iemand een creativiteit, die ook weer de gemeenschap raakt.
Trouw aan de overledenen en aandacht voor de levenden; persoonlijke ontmoeting en organisatorische arbeid; bestuur, contactbezoek en GV; wereldontwikkeling en humanistische bewustwording — het moet allemaal onderscheiden worden, maar het grijpt ook voortdurend op elkaar in. Als eenheid van leven, sterven en creëren.

Kruyswijk

BOEKBESPREKING

„Een zachte dood" door Simone de Beauvoir. Uitg. C. de Boer, Hilversum) f 6,90. De schrijfster vertelt in dit boek hoe haar moeder, 78 jaar oud, in een ziekenhuis wordt opgenomen en daar na weken vol grote onzekerheid en hevig lijden sterft. Behalve het feit dat de moeder van de schrijfster onherstelbaar ziek was, ontdekt zij allerlei feiten die te maken hebben met een plotselinge lichamelijk en geestelijk oudworden van deze vrouw, die zo lang „jong" was gebleven. „Ik wilde niet toegeven dat ik oud was. Daar moet ik me nu op instellen". Hoewel de moeder geloofde in de hemel had ze een dierlijke angst voor de dood. De dood zelf vond ze niet erg maar ze was bang voor die sprong.
Het onderzoek van de zieke was zeer ingrijpend „ik zou zo graag willen dat ze me met rust lieten". Men constateerde een tumor bij de ingang van de dunne darm. „Kanker. Dat woord had in de lucht gehangen en eigenlijk sprong het zelfs meteen in het oog. Maar haar huisarts had die mogelijkheid opzij geschoven. En men weet het: ouders zijn de laatsten die inzien dat hun zoon gek is, kinderen zijn de laatsten die toegeven dat hun moeder kanker heeft. We geloofden het des te minder omdat zij er haar hele leven bang voor was geweest".
Hoewel de toestand van de zieke hopeloos was, vond de dochter op een morgen een reanimatiedokter met haar moeder bezig om een sonde in haar neus te brengen om haar maag schoon te maken. „Waarom moeten ze haar zo pijnigen als ze toch verloren is? Laten ze haar toch in vrede laten sterven." Na een protest bij de arts verdedigde deze zich met de mededeling" „ik doe wat ik moet doen. Vanmorgen had ze geen vier uur meer te leven: ik heb haar er weer boven op gehaald."
Al dit lijden — niet te veel morfine want anders verlamt het de darmbewegingen — was ontzettend. Men wilde toch nog een operatie proberen hoewel een verpleegster in een spontane opwelling waarschuwde „laat haar niet opereren". Het werd een „meesterstukje". Maar na de „geslaagde" operatie stierf de zieke na korte tijd van hevig lijden; haar leven had dertig dagen langer geduurd dankzij de moderne behandelingen.
„Heel haar leven was moeder bang geweest voor kanker, maar na de ingreep heeft ze er geen ogenblik aan gedacht. Moeder hield van het leven zoals ik er van houdt en zij voelde hetzelfde verzet tegenover de dood dat ik voel.. Ze wist dat ze tegen God had moeten zeggen: „Genees mij. Maar indien het uw wil is, zal ik de dood aanvaarden". Ze aanvaardde die niet.

A. Tr.-W.